

Nyitrai Mihály alezredes:

A KATONAI NEMZETBIZTONSÁGI SZOLGÁLAT HELYE ÉS SZEREPE HAZÁNK NEMZETBIZTONSÁGI ÉRDEKEINEK VÉDELMEBEN

ÖSSZEFOGLALÓ: A 2012. január 1-jén megalakult Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat, az MK Katonai Felderítő Hivatal és az MK Katonai Biztonsági Hivatal elődszervezetek összevonása által életre hívott szervezet fontos szerepet tölt be az ország nemzetbiztonsági érdekeinek védelmében. A mai gyorsan változó világban a korábbinál is nagyobb szükség van a szolgálat tapasztalataira, munkájára, hiszen napjainkban számos új veszélyforrással kell szembenéznünk, így az illegális migrációval, a terrorizmussal és az embercsempész szervezetek tevékenységével, valamint a kibertérben történő támadásokkal.

KULCSSZAVAK: nemzetbiztonság, hírszerzés, elhárítás, honvédség

„A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat a hírszerző, elhárító, védelmi és ellenőrzési feladatok elvégzésével, a nyílt és a titkos információgyűjtés eszközrendszerével működési területén elősegíti Magyarország nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítését, ezáltal közreműködik az ország függetlenségének és törvényes rendjének védelmében.”¹

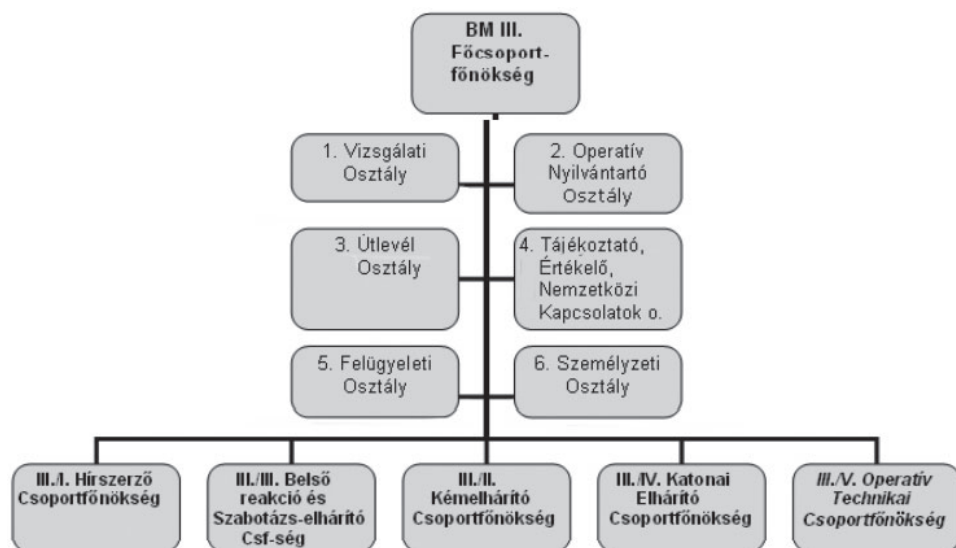
TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

Magyarországon a rendszerváltó ellenzéki erők egyik első követelése a Belügyminisztérium irányítása alatt álló állambiztonsági² és az általános rendőrségi feladatokat ellátó szervezetek látható elkülönítése, szétválasztása volt. Napjaink Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatának (továbbiakban: KNBSZ) egyik elődszervezetét³ – mint ahogyan a megnevezése is mutatja – részben itt, a későbbi generációkban is kellemetlen emlékeket ébresztő BM III. Főcsoportfőnökségen (továbbiakban: Főcsoportfőnökség) kell keresni (1. ábra).

¹ Nemzetbiztonsági szolgálatok. <http://www.kormany.hu/hu/mo/rendvedelem/nemzetbiztonsagi-szolgalatok> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 10.)

² BM III. Főcsoportfőnökség.

³ A katonai elhárítási részről van szó, amely a BM III. Főcsoportfőnökség megszüntetése után, 1990-től MH Katonai Biztonsági Hivatal, majd az 1995. évi nemzetbiztonsági törvény elfogadása után MK Katonai Biztonsági Hivatal néven működött.

1. ábra A Belügyminisztérium III. (Allambiztonsági) Főcsoportfőnökség szervezete 1963-ban⁴

Az 1962-ben létrehozott szervezet a végnapjait többszöri átalakítás után 1989/90 fordulóján élte.⁵ Ekkor az Országgyűlés az 1990. január 25-i ülésén elfogadta a különleges titkosszolgálati eszközök és módszerek átmeneti alkalmazásáról szóló 1990. évi X. (átmeneti) törvényt, amely felhatalmazta a Kormányt [7. § (7) bek.], hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok feladatkörét és szervezetét egy későbbi (nemzetbiztonsági) törvény megalkotásáig (Minisztertanács) rendeletben (26/1990. II. 14. MT rend. – továbbiakban: Rendelet) szabályozza.^{6,7} A Rendelet azonban nemcsak a későbbi szolgálatok struktúráját és feladatkörét szabta meg, hanem azt is, hogy az érintett nemzetbiztonsági szolgálatok sem hatósági jogkört nem gyakorolhatnak, sem pedig személyes szabadságot korlátozó kényszerintézkedést nem alkalmazhatnak [2. § (5) bek.].^{8,9} A Rendelet 1. § (1) bekezdése értelmében az átmeneti törvény 2. §-ában meghatározott feladatokat pedig a nemzetbiztonsági szolgálat, az információs

⁴ Boda József: A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat helye és szerepe a rendvédelemben. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIII, 2012, 113–130. <http://www.pecshor.hu/periodika/XIII/boda.pdf> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 09.)

⁵ A Főcsoportfőnökség végét az 1990. január 5-én kiptant, később Duna-gate néven elhíresült botrány jelentette, amelynek következményeként Horváth István belügyminiszter és Pallagi Ferenc állambiztonsági miniszter-helyettes lemondott. A Duna-gate során (utóbb már megsemmisítési jegyzőkönyv nélkül is) állambiztonsági operatív nyilvántartási anyagok semmisültek meg tömegével. A kontrollálatlan iratmegsemmisítési dömping 1989 karácsonján tudódott ki, amikor Végvári József belügyminisztériumi belső biztonsági tiszt a Fekete Doboz két filmesét az állambiztonság székházába juttatta, hogy ők is az iratok megsemmisítésének tanúi lehessenek.

⁶ Maga a törvény egyébként a nemzetbiztonsági szolgálatokat hatalmazta fel titkosszolgálati eszközök és módszerek alkalmazására, illetve a Minisztertanács is eleget tett törvényi kötelezettségének, az átmeneti törvénnyel egyidejűleg megalkotta a 26/1990. rendeletét.

⁷ 1990. évi X. törvény a különleges titkosszolgálati eszközök és módszerek engedélyezésének átmeneti szabályozásáról. <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=99000010.TV> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 09.)

⁸ Érdeemes megjegyezni, hogy történelmi jelentősége ellenére az átmeneti törvény sem állapította meg a nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenységének részletes szabályait.

⁹ 26/1990. (II. 14.) MT rendelet a nemzetbiztonsági feladatok ellátásának átmeneti szabályozásáról. <http://www.jogiportal.hu/index.php?id=taipazxcsr4tnkuns&state=19960327&menu=view> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 09.)

szolgálat, a katonai biztonsági szolgálat és a katonai felderítő szolgálat rendeltetett ellátni.¹⁰ Így alakult meg és kezdte el működését 1990. március 1-jén a megszüntetett főcsoportfőnökség bázisán két polgári¹¹ és két katonai¹² nemzetbiztonsági szolgálat. Az új szolgálatok közül azonban nem mindegyik kapcsolódott történetileg a BM III. Főcsoportfőnökséghez.¹³ Nevezetesen a Katonai Felderítő Hivatal szervezeti elődjének az 1938. március 2-án hivatalosan is megalakult Honvéd Vezérkar¹⁴ 2. Osztályát¹⁵ kell tekinteni.¹⁶

Az eddigiek alapján részösszegzésként elmondható, hogy a Rendelet a Főcsoportfőnökség helyén egy decentralizált nemzetbiztonsági szervezetrendszert hozott létre, melyet később a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény¹⁷ (továbbiakban: Nbtv.) végleges formába öntött, és amely törvény már tényleg rendezte a szolgálatok jogállását és feladatait is.¹⁸ Az Nbtv. előzményeként meg kell említeni, hogy a kormányzati stabilitás érdekében az állam- és közbiztonságról szóló 1974. évi 17. törvényerejű rendelet módosításáról szóló 1990. évi LI. törvény a katonai szolgálatokat a honvédelmi miniszter, a polgári szolgálatokat pedig kijelölt tárca nélküli miniszter felügyelete alá helyezte.¹⁹ Az 1990-ben megalakult Honvéd Vezérkar Katonai Felderítő Hivatal és a Magyar Honvédség Katonai Biztonsági Hivatal katonai nemzetbiztonsági szervezeteket az 1995 decemberében elfogadott nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény alapján a Magyar Köztársaság Katonai Felderítő Hivatala és az MK Katonai Biztonsági Hivatala váltotta fel. A szervezeti változás mellett létrejött a nemzetbiztonsági szolgálatok két pillérre (parlamentari bizottsági és bírói) támaszkodó külső kontrollja is.

A KNBSZ történeti fejlődésében a következő lépcső 2007-ben érkezett el, amikor a Kormány a nemzetbiztonsági szolgálatok irányításában érintett miniszterek felé rendelkezett, hogy vizsgálják meg az IH és a KFH, vagy az NBH és a KBH, vagy a KFH és a KBH

¹⁰ Uo.

¹¹ Információs Hivatal (IH), Nemzetbiztonsági Hivatal (NBH).

¹² Katonai Felderítő Hivatal (KFH), Katonai Biztonsági Hivatal (KBH).

¹³ A III./I. Hírszerző Csoportfőnökségből alakult az Információs Hivatal, a Nemzetbiztonsági Hivatal bázisát a III./II. Kémelhárító Csoportfőnökség, míg a Katonai Biztonsági Hivatal bázisát a III./IV. Katonai Elhárító Csoportfőnökség adta.

¹⁴ A Honvéd Vezérkart (a Trianoni Békeszerződés korlátozása miatt) eredetileg a Honvédelmi Minisztérium VI. főcsoportjaként hozták létre (1921. június 1.), amely főcsoporton belül viszont már a 2. Osztály foglalkozott a felderítéssel.

¹⁵ 1953-tól MNVK 2. Csoportfőnökség.

¹⁶ Történeti háttér. Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat. <http://knbsz.gov.hu/hu/tortenete.html> (Letöltés időpontja: 2017. 02. 27.)

¹⁷ 1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról. https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99500125.TV (Letöltés időpontja: 2017. 03. 01.)

¹⁸ A törvényt az Országgyűlés 1995. december 19-én fogadta el. E törvény alapján vált ki a Nemzetbiztonsági Hivatalból a titkos információgyűjtéshez technikai háttérrel biztosító Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. A részletesség kedvéért itt érdemes megjegyezni azt is, hogy 2010-ben a Nemzetbiztonsági Hivatal megnevezése (a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat egyidejű megalakulásával) Alkotmányvédelmi Hivatalra változott, illetve 2016-ban a jelenlegi nemzetbiztonsági struktúra a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ (TIBEK) megalakulásával teljesedett ki.

¹⁹ 1990. évi LI. törvény az állam- és közbiztonságról szóló 1974. évi 17. törvényerejű rendelet módosításáról. <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=99000051.TV> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 10.)

egy szervezetbe, Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatá történő összevonását.^{20, 21} Utólag már tudjuk, hogy a lehetséges forgatókönyvek közül ez az utóbbi valósult meg két ütemben. Az első ütemben (2011. november 5. – december 1.) a katonai nemzetbiztonsági szolgálatok (KFH, KBH) szervezeti és létszám-racionalizálása, míg a második ütemben (2012. január 1-jéig) az integrált szervezet vezetési szintjeinek, a vezető beosztások számának optimalizálásával és a feladatköri párhuzamosságok megszüntetésével a katonai nemzetbiztonsági szolgálatok összevonása történt.²² A KNBSZ teljes szervezeti kiépülése 2012. április 30-án zárult le.²³ Ami pedig az összevonás jogi és politikai alapját illette, azt immár a 2011. évi CLXXI. törvénnyel módosított Nbtv. biztosította.

Az összevonás eredményei között a szakértők elsősorban a katonai felderítő- és elhárító-tevékenység egységes vezetését és irányítását, illetve a költségvetési források takarékosabb felhasználását említették.²⁴ Az integráció technikai oldalától eltekintve²⁵ az összevonással kapcsolatban a hírszerzés elhárítással szembeni primátusát figyelhetjük meg, amely az új szervezet feladatrendszerében is nyomon követhető.²⁶ Bárhogy is van, a költséghatékonyabb gazdálkodás a kevesebb számú objektum üzemeltetésével, illetve a funkcionálisan azonos szerepet betöltő szervezeti elemek összevonásával mindenképp megvalósult. Ugyanakkor az is vitathatatlan, hogy az összevonás racionalitása mellett szól az a körülmény is, hogy a két összevont szervezet munkamódszerében is hasonló volt, hiszen ugyanazon törvény szerinti titkosszolgálati eszközöket használták.²⁷

A történelmi előzményeket és háttérrel összefoglalva, tehát 2012. január 1-jén a két katonai nemzetbiztonsági szolgálat összevonásával egy új országos illetékességű és önálló gazdálkodást folytató költségvetési szerv jött létre, amelynek feladata többek között az Nbtv. 6. és 9. §-ában meghatározottak szerint a (honvédelmi) minisztérium, a Magyar Honvédség szervezeteinek és saját szervezetének nemzetbiztonsági védelmének ellátása lett. Ha pedig a szervezet államháztartási szakfeladatrend szerinti alaptervékenységét nézzük, akkor a KNBSZ katonai nemzetbiztonsági, katonai diplomáciai, ár- és belvízvédelemmel összefüggő, illetve minősített időszaki tevékenységeket (kivéve ár- és belvízvédelem) lát el.²⁸

²⁰ Amennyiben a nemzetbiztonsági szolgálatok összevonása/szétválasztása mögött nem valamilyen botrány vagy pénzügyi megfontolás húzódik meg, az államok a kapcsolódó elméleti alapokat is többnyire újragondolják. Úgy vélem, Magyarországon ebben az esetben inkább a 2008-ban kezdődő gazdasági világválság előszele érződött, semmint ideológia.

²¹ Hetesy Zsolt: A titkos felderítés. Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2011. <http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/hetesy-zsolt/hetesy-zsolt-vedes-ertekezes.pdf> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 01.)

²² Kovács József: A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat az egyesítés után. Hadtudomány, XXIII. évfolyam, 2013/1–2., 85–90. http://mht.eu/hadtudomany/2013/1_2/HT_2013_1-2_mhht.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 03. 01.)

²³ Szentgáli Gergely: Csendben szolgálni. A magyar nemzetbiztonsági szektor helyzete és átalakítása 2010 és 2014 között – 2. rész. Hadtudomány, 2015/3–4., 84. http://real.mtak.hu/29827/1/2015_3_4_8.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 02. 27.)

²⁴ Uo. 84.

²⁵ A katonai nemzetbiztonsági szolgálatok összevonásával kapcsolatos egyes feladatokról szóló 128/2011. (XII. 2.) HM utasítás rendelkezései alapján a szolgálatok összevonása gyakorlatilag az 1996. március 1-jén megalakult MK KFH alapító okiratának módosításával és a szervezet átnevezésével (ezáltal a KBH beolvasztásával) valósult meg.

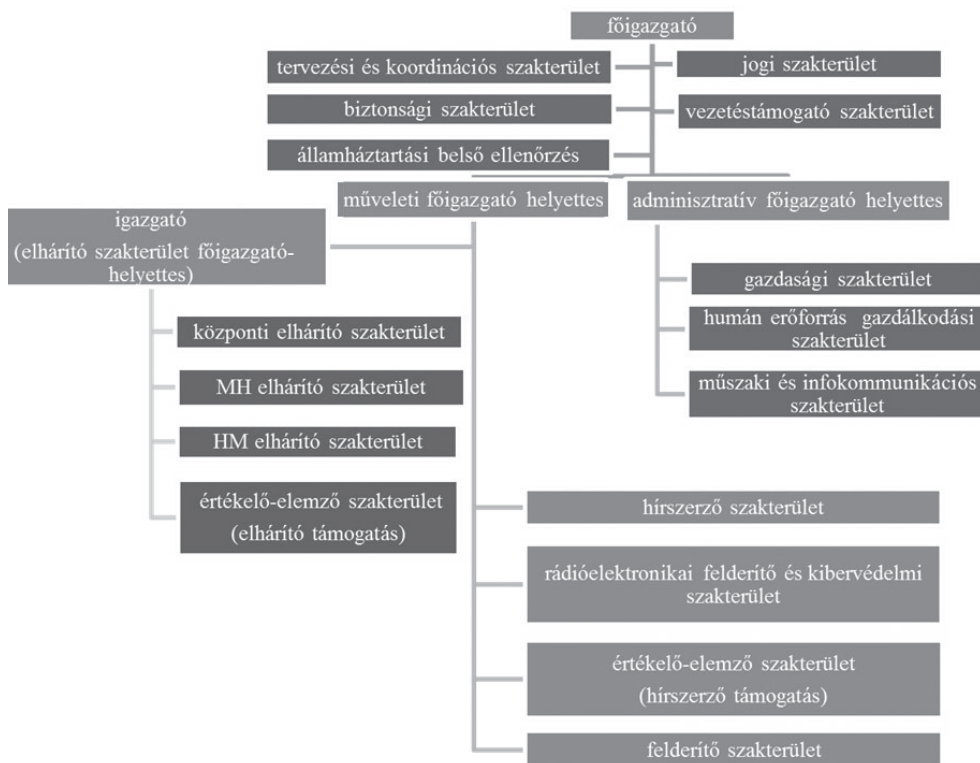
²⁶ Hozzáteve ehhez a megállapításhoz, hogy NATO-értelmezés szerint is az elhárítás a hírszerzés része. Logikailag pedig még inkább értelmezhető ez úgy is, hogy elhárítani csak azt lehet, amit felderítettek.

²⁷ Kovács: i. m.

²⁸ Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Alapító okirata. http://2010-2014.kormany.hu/download/0/a0/d0000/KNBSZ_mesz_772_54.pdf#!DocumentBrowse (Letöltés időpontja: 2017. 03. 10.)

A KNBSZ IRÁNYÍTÁSI ÉS SZERVEZETI RENDSZERE

A kormányzatok által kialakított önálló nemzetbiztonsági rendszer nemcsak a nemzetbiztonsági szolgálatokat, hanem rendszerint azok tevékenységét koordináló, irányító és felügyelő, valamint ellenőrző testületeket és fórumokat is tartalmazza. Irányítás tekintetében a KNBSZ (továbbiakban: Szolgálat) is, akárcsak a többi nemzetbiztonsági szolgálat, a Kormány közvetlen irányítása alatt áll. Ez a kormányzati irányítás jelen esetben a honvédelmi miniszteren keresztül valósul meg, aki egyrészt rendeletekben és utasításokban határozza meg a Szolgálat működésének általános kereteit, működését és feladatkörét, másrészt hatáskörében az Országgyűlés Nemzetbiztonsági Bizottságával, valamint a Honvédelmi és Rendészeti Bizottsággal kapcsolattartásra is jogosult. A Szolgálat élén főigazgató áll. A főigazgatót a miniszterelnök a honvédelmi miniszter (továbbiakban: miniszter) javaslatára nevezi ki vagy menti fel. A főigazgató-helyettesek²⁹ vonatkozásában azonban már a miniszter rendelkezik kinevezési jogkörrel.³⁰

2. ábra A KNBSZ szervezeti felépítése³¹

²⁹ A főigazgató-helyettesek kinevezésre történő felterjesztése a főigazgató jogkörébe tartozik.

³⁰ KNBSZ Alapító okirata: i. m.

³¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, Magyar Sándor ezredes diái alapján Simon László alezredes tartotta előadásából (2017. 04. 12.) a 27. dia.

A nemzetbiztonsági szolgálatokat alapvetően az különbözteti meg más kormányzati, többségében erőszak szervezettől, hogy a biztonság garantálásában a fő eszközük az információ. Ahogy a 2. ábrából is kitűnik, a Szolgálat tevékenységéért a főigazgató egy személyben felelős, munkáját pedig főigazgató-helyettesek segítik. A Szolgálat szakmai tevékenységét és annak sokoldalú biztosítását különböző szakterületekhez tartozó igazgatóságok, főosztályok végzik. Funkcionálisan a Szolgálat információ- és adatszerző, műveleti (elhárító), elemző és értékelő, valamint támogató erőkből épül fel.³² A hírszerző és a technikai felderítő szakterület szervezeti egységei a műveleti főigazgató-helyettes alárendeltségébe tartoznak. Ez a tevékenységi terület felelős az emberi erővel történő információszerző tevékenységért, valamint a technikai adatszerzésért. Az elhárító szakterület élén az elhárító szakterületi főigazgató-helyettes (igazgató) áll. A szakterület szervezeti egységei látják el a HM/MH állományának nemzetbiztonsági védelmét. A működést támogató szervezeti egységek – amelyek a biztonsági, jogi, tervezési és koordinációs, államháztartási belső ellenőrzés és vezetéstámogató szakterületek felelősei – a főigazgató közvetlen alárendeltségében hajtják végre feladataikat.³³

A Szolgálat jogi személy és önálló állománytáblával rendelkező szervezet, amelynek a Magyar Honvédség létszámát nem terhelő személyi állománya a honvédelmi tárca költségvetési létszámkeretébe tartozik.³⁴ A Szolgálatnál egyrészt a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény hatálya alá tartozó hivatásos katonák teljesítenek szolgálatot, másrészt közalkalmazottak, akik a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény hatálya alá esnek, illetve harmadrészt önkéntes tartalékos katonákból³⁵ áll.³⁶

A KNBSZ FELADATAI ÉS TEVÉKENYSÉGE

A Szolgálat fő feladatait a többször módosított 1995. évi CXXV. törvény 6. §-a határozza meg.³⁷ Ennek alapján a Szolgálat (az Nbtv. 6. § főbb pontjaiban meghatározottak szerint) „a hírszerző, elhárító, védelmi és ellenőrzési feladatok elvégzésével, a nyílt és a titkos információgyűjtés eszközrendszerével működési területén elősegíti Magyarország nemzetbiztonsági

³² A hírszerző és az elhárító szervezetek, vagy ezek ötvözte, mint jelen esetben, az integrált hírszerző szervezetek a nemzetbiztonsági szolgálatok klasszikus változatainak számítanak. Rajtuk kívül a nemzetbiztonsági szolgálatok jellegüknél fogva lehetnek még önálló (technikai) adatszerző, nyomozóhatósági jogkörrel rendelkező vagy adatvédelmi szervezetek, illetve koordináló-irányító testületek. Börcsök András – Vida Csaba: A nemzetbiztonsági szolgálatok rendszere (Nemzetközi gyakorlat a nemzetbiztonsági rendszer kialakítására). Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetbiztonsági Intézet. Nemzetbiztonsági Szemle, II. évfolyam, 2014/1. http://epa.oszk.hu/02500/02538/00002/pdf/EPA02538_nemzetbiztonsagi_szemle_2014_01_063-100.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 02. 22.)

³³ Kovács: i. m.

³⁴ A Magyar Honvédség részletes bontású létszámát a 35/2013. (V. 16.) OGY határozat tartalmazza. http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=160509.241612 (Letöltés időpontja: 2017. 03. 10.)

³⁵ 2014. évi CIX. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény, valamint egyes törvényeknek a nemzetbiztonsági ellenőrzéssel összefüggő módosításáról. <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a1400109.TV> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 06.)

³⁶ KNBSZ Alapító okirata: i. m.

³⁷ 2011. évi CLXXI. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény katonai nemzetbiztonsági szolgálatok összevonásával kapcsolatos módosításáról, valamint az azzal összefüggő további törvénymódosításokról. <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=A1100171.TV> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 10.)

érdekeinek érvényesítését, ezáltal közreműködik az ország függetlenségének és törvényes rendjének védelmében”.³⁸ A Szolgáltatnak emellett – ahogy az Alapító okirat is összefoglalóan rendelkezik – még további speciális feladata is van, mint például objektumvédelem vagy a minősített időszakra történő felkészülés és felkészítés, információk biztosítása a védelmi tervezéshez, valamint a haderő komponensei nemzetközi katonai szerepvállalásának hírszerző támogatása. Ez utóbbihoz tartozik – elegendő csak a 2014. évi krími válságra gondolni, és amit Magyarország NATO- és EU-tagsága egyaránt megkövetel –, hogy a hírszerzés/felderítés legfontosabb békeidőszakos feladata a válságok felfedése és előrejelzése.³⁹ Mindezek alapján a Szolgáltat tehát a biztonság katonai elemeivel foglalkozik, ezen belül is a hírszerzés a külföldi katonai vonatkozású információkat gyűjti össze, míg az elhárítói tevékenység elsősorban a haderő védelmét jelenti. A Szolgáltatnak azonban tevékenysége során gyakorta nem katonai jellegű információ is a birtokába kerül(het), amelyet illetékességből meg kell osztania az illetékes polgári szolgálattal, vagy továbbítania kell az állami vezetés részére. Ez a jelenség már most előrevetíti a nemzetbiztonsági szolgálatok együttműködését.⁴⁰

A fentiek mellett külön tételként érdemes megemlíteni, hogy a Szolgáltat önálló feladatként végzi a haditechnikai termékkel és szolgáltatással, illetőleg kettős felhasználású termékkel visszaélés (Btk. 263/B. §) bűncselekményekre vonatkozó információk gyűjtését, illetve működési területén terrorcselekmények felderítését (Btk. 261. §). A gazdaságbiztonság nemzetbiztonsági jellegű kérdései hazai oldalról nagyrészt azonban az Alkotmányvédelmi Hivatal és – kisebb részben – a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat illetékességébe tartoznak, így elengedhetetlen az érintett szervezetek egymás közötti együttműködése – e területen ideértve az Információs Hivatalt is.⁴¹

A Szolgáltat feladata tehát, hogy hazánk, azon belül a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség ellen irányuló ellenséges szándékok felderítése és elhárítása céljából információkat gyűjtsön.⁴² A hidegháború elmúltával manapság a hétköznapi életben ilyen ellenséges szándék alatt az átlagember többnyire a terrorizmust érti. Valóban, a Szolgáltat más rendvédelmi és nemzetbiztonsági szervezetek mellett rendelkezik ilyen terrorfelderítési feladatokkal is.⁴³ Mint ilyen, ennek ellátása érdekében a Szolgáltat nemzetbiztonsági jellegénél fogva olyan különleges jogkörrel és lehetőséggel is fel van ruházva, amellyel más, nem nemzetbiztonsági vagy nyomozóhatósági jogkörrel rendelkező bűnüldöző szerv nem rendelkezik, ez pedig a titkos eszközökkel folytatott információgyűjtés (TIGY).⁴⁴ A szükséges információkat – megfelelő törvényi felhatalmazás alapján – a Szolgáltat nyílt és titkos eszközök és módszerek alkalmazásával gyűjti össze.⁴⁵ Ezzel gyakorlatilag azt is kimondtuk, hogy a KNBSZ is, akárcsak a többi nemzetbiztonsági szolgálat, valójában nem más, mint

³⁸ Nemzetbiztonsági Szolgálatok.

³⁹ Héjja István: Magyarországi válságkezelés néhány nemzetbiztonsági vonatkozása. Nemzetbiztonsági Szemle, II. évfolyam, 2014/2., 5–41. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2014-1-1.original.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 03. 01.)

⁴⁰ Börsök-Vida: i. m.

⁴¹ Hetesy: i. m.

⁴² Kovács: i. m.

⁴³ Igaz ugyan, hogy terrorfelderítés terén a nemzetbiztonsági szolgálatok (Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ, TIBEK) mellett a Terrorelhárítási Központ (TEK) is rendelkezik hatáskörrel, de a nyomozást már nem ők, hanem a Nemzeti Nyomozó Iroda végzi.

⁴⁴ Bár itt kell megjegyezni, hogy titkos információgyűjtéssel nemcsak nemzetbiztonsági szolgálatok, hanem a rendvédelemhez tartozó nyomozó és bűnüldöző szervezetek is foglalkozhatnak.

⁴⁵ A Szolgáltat részére a titkos információgyűjtéshez a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat nyújt operatív támogatást.

az ország nemzetbiztonsági érdekei védelmében működő kormányzati „információs szolgáltató” szervezet,⁴⁶ amely a döntéshozó részére megfelelő időben és tartalommal információt biztosít. A Szolgálat a titkos információgyűjtés speciális eszközeit és módszereit azonban csak akkor használhatja, ha az Nbtv.-ben meghatározott feladatok ellátásához szükséges információk más módon nem szerezhetők meg [Nbtv. 53. § (2)].⁴⁷ A TIGY tartalmától függetlenül⁴⁸ lehet külső engedély-köteles, de lehet nem külső engedélyhez kötött is.⁴⁹ Ha a TIGY külső engedélyhez kötött, úgy az Nbtv. 58. § (1) bekezdése alapján a „6. § d), i), l)–n) pontjaiban meghatározott nemzetbiztonsági feladatok ellátása során az 56. §-ban felsorolt titkos információgyűjtést a Fővárosi Törvényszék elnöke által e feladatra kijelölt bíró engedélyezi”, míg az ezen bekezdés „hatálya alá nem tartozó nemzetbiztonsági feladatok ellátása során az 56. §-ban felsorolt titkos információgyűjtést az igazságügyért felelős miniszter engedélyezi”.^{50, 51} A TIGY jogszerűségéért a megrendelő szerv, tehát a Szolgálat, míg a végrehajtásért a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat felel.⁵²

A Szolgálat által végzendő feladatok köréhez tartozik – némileg a fentiekhez kapcsolódva – a Hjt. hatálya⁵³ alá tartozó állomány nemzetbiztonsági és a kifogástalan életvitelének az ellenőrzése. Bár az Alkotmányvédelmi Hivatal általános jogkörrel végzi a rendészeti szerveknél és a civil közigazgatásban különösen fontos és bizalmas munkakörben dolgozó személyek nemzetbiztonsági ellenőrzését, addig a honvédelmi miniszter irányítása alá tartozó szervezetek esetében ugyanezt a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat teszi.⁵⁴ Annál is inkább teheti ezt, mivel az Nbtv. 78. § (1a) bekezdése alapján a Szolgálat hatáskörébe tartozik (a honvédelemért felelős miniszter egyetértésével) a nemzetbiztonsági ellenőrzés alá eső, saját hatáskörbe tartozó munkakörök megállapítása⁵⁵ is.⁵⁶

⁴⁶ Kivéve a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, amely kormányzati tájékoztató tevékenységet nem folytathat [Nbtv. 8. § (2)].

⁴⁷ Megjegyzendő, hogy a „nemzetbiztonsági szolgálatok – a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ kivételével – a 4–9. §-okban foglalt feladataik teljesítése érdekében titkos információgyűjtést folytathatnak”, de „ez nem terjed ki a 4. § h) pontjában és a 8. § (1) bekezdés d)–e) pontjaiban meghatározott feladatok ellátására.” Nbtv.: i. m.

⁴⁸ Az engedélyköteles tevékenységek körét és tartalmát az Nbtv. 54. és 56. §-ai rendezik.

⁴⁹ Jellemzően a külső engedélyhez kötött TIGY „a magánéletbe leginkább beavatkozó” eszközöket és módszereket öleli fel. Értelemszerűen a külső engedélyhez nem kötött TIGY „a magánéletbe kevésbé beavatkozó”, illetve alapjogokat kevésbé korlátozó tevékenység. Hetesy: i. m.

⁵⁰ A bíró, illetve az igazságügyért felelős miniszter az előterjesztés benyújtásától számított 72 órán belül határozatot hoz, amelyben az előterjesztésnek helyt ad, vagy azt megalapozatlansága esetén elutasítja. A határozat ellen fellebbezésnek nincs helye. A TIGY engedélye esetenként legfeljebb 90 napra szól, amelyet az engedélyező indokolt esetben – a főigazgatók előterjesztése alapján – további 90 nappal meghosszabbíthat. Nbtv.: i. m.

⁵¹ Nbtv.: i. m.

⁵² A TIGY engedélykötelessége folyamatában megkülönböztetett helyet foglal el a kivételes engedélyezés. Ebben az esetben ugyanis a nemzetbiztonsági szolgálatok főigazgatói is engedélyezővé léphetnek elő, de csak a külső engedélyező döntéséig. Ez az eset csak akkor fordulhat elő, ha a külső engedélyeztetés olyan késsedelemmel járna, amely az adott ügyben sértené a nemzetbiztonsági szolgálat eredményes működéséhez fűződő érdekét. Nbtv.: i. m. 59. § (1).

⁵³ Hjt. alatt a 2012. évi CCV. törvényt kell érteni a honvédek jogállásáról.

⁵⁴ A Szolgálat saját munkatársaira vonatkozó nemzetbiztonsági ellenőrzés alkalmával adatszolgáltatás céljából a Nemzeti Védelmi Szolgálatot keresi meg, amely a nemzetbiztonsági ellenőrzéssel érintett körben adatszolgáltatásra köteles.

⁵⁵ Ez a megállapítás egyrészt igaz az AH és az IH nemzetbiztonsági ellenőrzés alá eső saját hatáskörű munkakörökre is. Másrészt a nemzetbiztonsági ellenőrzés alkalomhoz kötött (pl. kinevezés előtt), illetve időszakos (legalább ötévente).

⁵⁶ 2014. évi CIX. törvény: i. m.

A Szolgálat tevékenységei között kiemelten kell kezelni a szövetségi kötelezettség- és szerepvállalásból fakadó feladatok nemzetbiztonsági vonatkozásait. A világpolitikában ugyanis – ahol egy (katonai, politikai) válság eszkalálódásának potenciális lehetőségei fennállnak – megfelelő előrejelzésre van szükség. Ez az előrejelzés elsősorban a KNBSZ és az Információs Hivatal feladata, hogy folyamatosan figyelemmel kísérjék a nemzetközi helyzetet, és időben felfedjék az egyes veszélyeket, kockázatokat, illetve fenyegetéseket, amelyeknek biztonságpolitikai vagy katonai vonzatai vannak vagy lehetnek.⁵⁷ Ezért a Szolgálatnak – különösen olyan ország, térség esetén, ahol adatszerező képessége jelentősen korlátozott – tevékenysége (kockázatelemzések készítése) során támaszkodnia kell kétoldalú partnerszolgálati, illetve szövetségi együttműködésre, hiszen a Szolgálatnak mérlegelnie kell, hogy a fegyveres válságkezelésben a részvétel Magyarországra nézve pozitív vagy negatív következményekkel jár-e.

Itt kell megállapítani, hogy az együttműködés a hírszerzés-elhárítás területén is nemcsak hazai, de nemzetközi partnerszervezetekkel is elengedhetetlen. Nem létezik ugyanis olyan (nemzetbiztonsági) szolgálat, amely mindent tudna, ezért a nemzetközi együttműködés egyben képességnövelő eszköz is. Emellett a hiányzó információk megszerzése hozzájárul a műveleti kiadások csökkentéséhez, hiszen napjaink műveletei jellemzően koalíciós jellegűek, és jelentős mértékben csökkenti a diplomáciai kapcsolatokra nehezedő terhet. A nemzetközi kapcsolatok tehát lehetővé teszik olyan információk megjelenését is, amelyek nemcsak kiegészítik, hanem önmagukban is megalapozzák a szerepvállalást.⁵⁸ Ráadásul ahogy növekszik a polgári válságkezelés eredménytelensége, úgy kerül mindinkább előtérbe a katonai dimenzió, ezáltal pedig a Szolgálat és az együttműködés szerepe.⁵⁹ Az együttműködéssel egyrészt megvalósítható, hogy egy nehezen megszerezhető információ együttműködéssel elérhető legyen, másrészt az ismeretünket tudjuk ellenőrizni, illetve szélesebb információs bázis jöjjön létre. Az együttműködés kapcsán ugyanakkor le kell szögezni, hogy a nemzeti hírszerzést soha nem fogja pótolni a szövetségi, a koalíciós vagy más együttműködés.⁶⁰ Ahogy létezik nemzeti érdek, ugyanúgy létezik az ezt kiszolgáló nemzeti hírszerzés is. Téves tehát az a szemlélet, amely szerint egy nemzetnek nincs szüksége önálló hírszerzésre, mert mindent megkap a (NATO-, EU-) partnerektől. Noha az együttműködés hírszerzői területen ma is erősen politikafüggő,⁶¹ bizonyos szempontból napjaink biztonsági kihívásainak transznacionalitási jellege miatt ezen az érintett államoknak túl kell lépniük.⁶²

⁵⁷ Héjja: i. m.

⁵⁸ A hírszerzés/felderítés fokozódása egyértelmű jele annak, hogy a nemzetközi kapcsolatokban negatív változás állt be, válság fenyeget, amit valamilyen formában rendezni kell.

⁵⁹ Héjja: i. m.

⁶⁰ Gondolatként felmerült az is, hogy nemzetállami szinten túllépve az európai államok hozzanak létre közös titkosszolgálati szerveket az Európai Unió intézményeiként. Márton András: A titkosszolgálati tevékenység parlamenti bizottsági ellenőrzése, problémák, modellek, alternatívák. Nemzetbiztonsági Szemle, I. évfolyam, 2013/1., 39–59. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2013-1.original.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 03. 01.)

⁶¹ Azért ez néha nem is olyan egyszerű, mivel az esetek többségében olyan államokról van szó, amelyekkel nem állunk szövetségi kapcsolatban, viszont a biztonsági fenyegetettség (például terrorszervezet) ott található. Ebből a szempontból gyakorta az is problémaként jelentkezhet, hogy ezekben az államokban az információgyűjtés során túlnyúlóan eltérő módon értelmezhetik az emberi jogokat, illetve a fenyegetettséget jelentő kihívások a nemzetbiztonsági szolgálatokba is beépülhetnek.

⁶² Kis-Benedek József: A nemzetbiztonsági szolgálatok együttműködése. Hadtudomány, XXIII. évfolyam, 2013/1–2., 100–114. http://mht.eu/hadtudomany/2013/1_2/HT_2013_1-2_mht.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 03. 01.)

Azonban nemzetközi kapcsolat létesítése egy nemzetbiztonsági szolgálat, így a KNBSZ által is csak és kizárólag szabályozott és ellenőrzött formában történhet. A magyar gyakorlat szerint az Országgyűlés illetékes bizottságainak⁶³ félévente adott írásbeli jelentés kitér a nemzetközi kapcsolatokra is. Ha egy új országgal létesítendő kapcsolat lehetősége merül fel, ahhoz az állami vezetés hozzájárulása szükséges, és a kapcsolatról a külügyminisztérium is tájékoztatást kap. Az együttműködésről a Szolgálat pontos nyilvántartást vezet. Az ilyen nemzetközi együttműködések alapját a két- vagy többoldalú megállapodások jelentik, amelyekben a felek általában rögzítik az együttműködés témáit, formáit és módját. Az együttműködés többféleképp is megvalósulhat, így összekötők, rejtjelezett telefon, telefax útján vagy védett számítógépes összeköttetéssel, amelynek során az információk az érdekelt szolgálatoknál csak erre a célra telepített számítógépek segítségével kerülnek továbbításra. Adott esetben az információk a nagykövetségeken dolgozó hírszerző szolgálati képviselők vagy katonai attasék bevonásával is továbbíthatók, a rendelkezésre álló védett összeköttetésen keresztül. A szakértői szintű találkozó az egyik leginkább bevett együttműködési forma, ahol előre egyeztetett témákban folynak konzultatív megbeszélések, melyek során a szakértők igyekeznek eltérő álláspontjaikat egyeztetni, ismereteiket kiegészíteni. Ezek a találkozók jól kiegészítik az anyagok küldését. Az együttműködés mozzanatairól, megvalósulásáról (például egy főigazgatói szintű találkozóóról) a Szolgálatot irányító miniszter jelentést kap, a szakértői szintű egyeztetésekről pedig az érintett terület vezetőitől a főigazgató.

Regionális magyar vonatkozásban a visegrádi országok hírszerző szolgálatainak együttműködését kell kiemelni. Ez a hírszerzői együttműködés, a V4 katonai hírszerző szolgálatok vezetőinek találkozója a 2006. évi magyar elnökség óta rendszerint minden elnökségi programban szerepel.⁶⁴ Az első ilyen találkozóra éppen Budapesten került sor 2006 áprilisában. Egy másik hasonlóan fontos hírszerzői együttműködés valósul meg az EU Műholdközpont keretén belül.⁶⁵ Ez a központ műholdas képi és kiegészítő adatokkal támogatja az Európai Unió döntési mechanizmusát a közös kül- és biztonságpolitika (KKBP), azon belül is a közös biztonsági és védelmi politika (EBVP) területén – ideértve az Európai Unió válságkezelési műveleteit is. Részösszegzésként azonban az együttműködés terén meg kell állapítani, hogy egyrészt a nemzeti igény és a kínálat nincs összhangban, másrészt az egyes nemzetek információigénye eltérő. Ez utóbbi egyébként megfelelő együttműködési érdek hiányához is vezethet.⁶⁶

A fentiek alapján jóval egyszerűbbnek tűnik a Szolgálat hazai partnerszolgálati együttműködésének kérdése. A Szolgálat 2012. évi megalakulásakor kezdeményezte a kiemelt hazai partnerekkel – a társ nemzetbiztonsági szolgálatokkal – az együttműködés alapjául szolgáló megállapodások áttekintését és korszerűsítését. A Szolgálat ezenkívül felülvizsgálta az együttműködés kereteit és tartalmát a Honvéd Vezérkarral, az Országos Rendőr-főkapitánysággal, a Terrorelhárítási Központtal, a Nemzeti Adó- és Vámhivatallal, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatallal, valamint számos más szervezettel.⁶⁷

⁶³ A KNBSZ esetében a Nemzetbiztonsági Bizottság, valamint a Honvédelmi és Rendészeti Bizottság.

⁶⁴ Kis-Benedek: i. m.

⁶⁵ EU Satellite Centre – SATCEN.

⁶⁶ Benedek Márta: A hírszerzési együttműködés európai lehetőségei. Nemzetbiztonsági Szemle, II. évfolyam, 2014/3., 88–101. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2014-3.original.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 03. 01.)

⁶⁷ Kovács: i. m.

Napjaink információs társadalmának egy másik égető kérdése – ami a KNBSZ tevékenységi körének szintén részét képezi – a (megfelelő) kibervédelem biztosítása. A honvédelmi feladatok sikeres végrehajtása érdekében kiemelten fontos a honvédelmi vagyon részét képező elektronikus vagyon, valamint az ezt kezelő információs rendszerek biztonsága. Ezt a feladatot a módosított nemzetbiztonsági törvény is a 6. § g) bekezdésében a Szolgálat részére új feladatként fogalmazza meg, úgymint a Szolgálat „információkat gyűjt a honvédelmi érdeket veszélyeztető kibertevékenységről és szervezetekről, és biztosítja a honvédelemért felelős miniszter által vezetett minisztérium, valamint a Honvéd Vezérkar információvédelmi tervező munkájához szükséges információkat”.⁶⁸

Az új feladat megjelenése azonban új képesség megteremtését is eredményezte a Szolgálaton belül, tehát egy teljesen új szervezeti elem létrehozása vált szükségessé. Az új szervezeti elem elsődleges céljává az ágazat informatikai rendszereit érő kihívások kezelése, illetve a honvédelmi érdekeket és a nemzetbiztonságot veszélyeztető informatikai támadásokkal szembeni védekezés vált.⁶⁹ Ha pedig ennek szellemében a honvédelmi miniszter 2015. évi fő célkitűzéseinek és feladatainak, valamint a 2016–2017. évi tevékenysége fő irányainak meghatározásáról szóló 85/2014. (XII. 23.) utasítását tanulmányozzuk, akkor már egyáltalán nem meglepő, hogy a KNBSZ 2015. évi (egyik) fő feladata (3. § 36. pont) is az volt, hogy „a kibertérből származó információszerző képesség – Cyber Intelligence, CybInt – és a honvédelmi ágazati informatikai biztonsági eseménykezelő képesség – Computer Incident Response Capability, MilCIRC, a későbbiekben Military Computer Emergency Response Team, MilCERT – kialakítására vonatkozó fejlesztéseket folytassa”.⁷⁰

Természetesen nem nélkülözött minden alapot és előzményt az a feladat, hogy a Magyar Honvédséget fel kell készíteni a kibertérből érkező fenyegetések kezelésére. A NATO ugyanis már jóval korábban, több ízben (2010. november 19–20. Lisszabon, illetve 2012. május 20–21. Chicago) csúcstalálkozókön kiadott nyilatkozataiban is kinyilvánította, hogy a kibervédelem alapvető katonai képességnek számít.⁷¹ Hazai vonatkozásban az MH ilyen irányú felkészítésének első lépéseként a Nemzeti Katonai Stratégia⁷² elfogadását tekinthetjük, amely egyben a kibervédelem stratégiai szinten történő megjelenítését is mutatja.⁷³ E tekintetben a kibervédelemre való felkészülés fontos elemének számíthatjuk a 2013. szeptember 30-án elfogadott MH Kibervédelmi Szakmai Konceptió adaptálását is.⁷⁴

A Szolgálat tevékenységeinél meg kell még említeni a tudományos élethez kapcsolódó aktivitást, a 2002-től megjelenő Felderítő Szemlét és a 2005-ben indult Szakmai Szemlét,

⁶⁸ Nbtv.: i. m.

⁶⁹ Kovács: i. m.

⁷⁰ 85/2014. évi (XII. 23.) HM utasítás a honvédelmi szervezetek 2015. évi fő célkitűzéseinek és fő feladatainak, valamint a 2016–2017. évi tevékenysége fő irányainak meghatározásáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A14U0085.HM&getdoc=1> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 13.)

⁷¹ Lisbon Summit Declaration. 2/8, illetve 40. pontok. http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_68828.htm, valamint Chicago Summit Declaration 49. pont. http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_87593.htm?selectedLocale=en (Letöltés időpontja: 2017.03.10.)

⁷² Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája. http://www.kormany.hu/download/a/40/00000/nemzeti_katonai_strategia.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 03. 13.)

⁷³ Uo.

⁷⁴ 60/2013. (IX. 30.) HM utasítás a Magyar Honvédség Kibervédelmi Szakmai Konceptiójának kiadásáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A13U0060.HM&getdoc=1> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 13.)

amelyek tartalma mindenki számára elérhető.⁷⁵ Angol nyelven is rendszeresen jelennek meg kiadványok.

A KNBSZ FELÜGYELETI RENDSZERE

A Szolgálat tevékenysége során a szolgálat nyílt és titkos eszközök és módszerek alkalmazásával szerzi meg az információkat, a nyilvánosságtól elzártan dolgozza fel azokat, és szintén a nyilvánosságtól elzártan ad tájékoztatást az állami vezetés részére. Éppen ezekből adódóan a nemzetbiztonsági tevékenység egyik alapeleme, hogy a teljes eljárás bizalmas és zárt körű, amelyből a nyilvánosság és a titkosság konfliktusa szükségszerűen következik. Ezzel szemben a 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és információszabadságról előírja a közfeladatot ellátó állami szervek számára, hogy a kezelésükben lévő közérdekű adatokat és közérdekből nyilvános adatokat bárki számára megismerhetővé tegyék. Az adatok nyilvánossága azonban nem teljes körű, például nemzetbiztonsági vagy honvédelmi érdekre való hivatkozással (27. §) a megismerés korlátozható. Ez azt is jelenti, hogy a civil kontroll szintje egy nemzetbiztonsági szolgálat esetében sohasem érhet el olyan szintet, hogy a megszerzett információk kikerülhetnek annak fennhatóságából. Ennek ellenére a Szolgálat sem szakadhat el attól, hogy saját önkényessége megakadályozásának egyik eszköze a civil kontroll.⁷⁶ Az már más kérdés, hogy ha az Nbtv.-t a szolgálatoknak a nyilvánossággal kialakítandó és fenntartandó kapcsolatainak szemszögéből megvizsgáljuk, akkor az közvetlen rendelkezést nem tartalmaz, illetve nem ad egyértelmű választ, hogy milyen alapelvek mentén kell a szolgálatoknak a nyilvánossághoz viszonyulni. Mivel a nemzetbiztonsági szolgálatok törvényi feladatai között nem található a nyilvánosság tájékoztatására vonatkozó rendelkezések, ebből következően a szolgálatoknak az alapfeladataik körében végrehajtott tevékenységéről nem feladata a nyilvánosság tájékoztatása és nem feladata a nyilvánossággal való közvetlen kapcsolattartás sem.⁷⁷ A Szolgálat működése azonban jelentős költségvetési ráfordítást igényel, viszont a ráfordítás részletes bontása nem hozható nyilvánosságra, így meg kell teremteni a parlament ellenőrzési jogosultságait.⁷⁸ Az ellenőrzés lehetőségének megteremtése pedig az állam feladata, hogy olyan környezetet teremtsen, amelyben az egyéni információszabadság-jog és a nemzetbiztonság iránti igény egyensúlyba kerüljön.

Ahogy fentebb is utaltam erre, az Nbtv. biztosítja a Szolgálat parlament általi ellenőrzésének kereteit. A KNBSZ parlamenti ellenőrzését két bizottság végzi: a Nemzetbiztonsági Bizottság, valamint a Honvédelmi és Rendészeti Bizottság. A bizottságok tagjai az országgyűlési képviselők köréből kerülnek ki.⁷⁹ A Nemzetbiztonsági Bizottság elnöke például mindig ellenzéki képviselő – 14. § (1) –, illetve a bizottságok tagjának csak az a képviselő választható, aki érvényes nemzetbiztonsági ellenőrzéssel rendelkezik, amelyet a bizottságokba jelölt képviselők esetében az Országgyűlés elnöke kezdeményez – 19. § (2). Ez a rendezőelv egyben összhangban van azzal is, hogy a Szolgálat kormányzati szerve-

⁷⁵ <http://knbsz.gov.hu/hu/publikaciok.html> (Letöltés időpontja: 2017. 02. 27.)

⁷⁶ Solti István – Szűcs Péter: A magyar nemzetbiztonsági szféra és a nyilvánosság. Nemzetbiztonsági Szemle, II. évfolyam, 2014/2., 72–92. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2014-2.original.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 03. 01.)

⁷⁷ Uo.

⁷⁸ Márton: i. m.

⁷⁹ Uo.

zet, mivel „a nemzetbiztonsági szolgálatok működését a Kormány irányítja” [Alaptörvény 46. cikk (4) bek.]. Ez egyébként az alá- és fölérendeltségi viszonyából is látszik. A Szolgálat közvetlenül a honvédelmi miniszter (azaz nem a vezérkari főnök) alárendeltségében, irányítása alatt dolgozik, de hivatásos, szerződéses és önkéntes tartalékos állományára a Hjt. vonatkozik – mint ahogy maga a szervezet is a Magyar Honvédség alakulatának számít.

A Szolgálat ellenőrzésére tehát két bizottság jogosult, az egyik általános, a másik korlátozott hatáskörű. A Nemzetbiztonsági Bizottság olyan általános hatáskörű bizottság, amely feladata végrehajtásához széles körű jogosítványokkal rendelkezik. A bizottság eszközei közé tartozik a meghallgatás, az iratbetekintés, a főigazgató-jelölt ajánlása,⁸⁰ panaszok kivizsgálása, illetve a költségvetési ellenőrzés.⁸¹ A korlátozott hatáskörű bizottságok a hatáskörükbe tartozó titkosszolgálatok tevékenységét csak egyes, törvény által kiemelt szempontok alapján ellenőrzik. Ebbe a kategóriába sorolható az Országgyűlés Honvédelmi és Rendészeti Bizottsága.⁸² Az egyén szintjére lefordítva ez azt jelenti, hogy ha az állampolgár jogsérelme miatt bírósághoz fordul, akkor az eljárás során felhasználhatja a bizottságoktól kapott tájékoztatást. Emellett az állampolgári panaszok kivizsgálására a Nemzetbiztonsági Bizottságon kívül az állampolgári jogok országgyűlési biztosa és az adatvédelmi biztos is jogosult.⁸³

ÖSSZEGZÉS ÉS KÖVETKEZTETÉSEK

A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat történetének gyökerei egészen a két világháború közötti időkhöz nyúlnak vissza. A jelenlegi integrált hírszerző-elhárító szervezet 2012-ben jött létre az MK Katonai Felderítő Hivatal és MK Katonai Biztonsági Hivatal összevonása eredményeként. A szervezet széles feladatkörrel rendelkezik: kormányzati döntéseket megalapozó katonai jellegű információgyűjtés (akár titkos eszközökkel és módszerekkel is), adatfeldolgozás, külföldi titkosszolgálatok Magyarország szuverenitását veszélyeztető törekvések feltárása, kormányzati és katonai objektumok védelme, válságreakáló műveletekben részt vevő állomány és nemzeti érdekek védelme, bűnmegelőzés, nemzetbiztonsági és kifogástalan életvitel ellenőrzések végrehajtása, kibervédelemben való részvétel, terrorizmus elleni küzdelem és tudományos tevékenység. A feladatok végzése során a Szolgálat továbbra is együttműködést folytat hazai és nemzetközi szervezetekkel, ami előnyösen befolyásolja az információáramlást.

A Szolgálat civil ellenőrzése két parlamenti bizottságon keresztül is megvalósul, ez a parlamenti kontroll rendkívül fontos, hiszen a teljes nyilvánosság nélkül nem adható meg az állampolgár részére az a bizonyosság, hogy a Szolgálat működése nem sérti érdekeit, illetve az – költségvetési szempontból is – szabályos. Ugyanakkor nem érezhető, hogy a nyilvánosság kezelésére a szervezet megfelelő kommunikációs stratégiával rendelkezne, bár a külső kommunikáció rendjét a Szolgálat főigazgatója miniszteri jóváhagyás⁸⁴ alapján határozza

⁸⁰ A Nemzetbiztonsági Bizottság „kinevezésük előtt meghallgatja a főigazgatói tisztségre jelölt személyeket, alkalmasságukról állást foglal”. Nbtv.: i. m. 14. § h)

⁸¹ A Szolgálat tevékenységével összefüggő egyedi ügyben elkövetett jogsértés kivizsgálására az Nbtv. értelmében a honvédelmi miniszter is jogosult.

⁸² Márton: i. m.

⁸³ Kőszeg Ferenc: Nemzetbiztonsági szolgálatok Magyarországon. Beszélő Online, 1. szám, 1996. <http://beszelo.c3.hu/cikkek/nemzetbiztonsagi-szolgalatok-magyarorszagon> (Letöltés időpontja: 2017. 02. 27.)

⁸⁴ 72/2011. (VI. 30.) HM utasítás a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség külső kommunikációjának rendjéről 1. § (2). <http://www.kozlonyok.hu/kozlonyok/Kozlonyok/13/PDF/2011/10.pdf> (Letöltés időpontja: 2017. 02. 27.).

meg, és a rejtett működés a titkosszolgálatok sajátosan kötelező attribútuma, ennek ellenére a Szolgálat aktualitásoktól mentes honlapján elérhető információs tartalom nem segíti a szervezet közvetlen társadalmi elfogadottságát és integráltságát.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 128/2011. (XII. 2.) HM utasítás A katonai nemzetbiztonsági szolgálatok összevonásával kapcsolatos egyes feladatokról. <http://www.kozlonyok.hu/kozlonyok/Kozlonyok/13/PDF/2011/18.pdf>
1990. évi X. törvény a különleges titkosszolgálati eszközök és módszerek engedélyezésének átmeneti szabályozásáról. <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=99000010.TV>
1990. évi LI. törvény az állam- és közbiztonságról szóló 1974. évi 17. törvényerejű rendelet módosításáról. <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=99000051.TV>
1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról. https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99500125.TV
2011. évi CLXXI. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény katonai nemzetbiztonsági szolgálatok összevonásával kapcsolatos módosításáról, valamint az azzal összefüggő további törvényt módosításokról. <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=A1100171.TV>
2012. évi CCV. törvény a honvédek jogállásáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1200205.TV>
2014. évi CIX. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény, valamint egyes törvényeknek a nemzetbiztonsági ellenőrzéssel összefüggő módosításáról. <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a1400109.TV>
- 26/1990. (II. 14.) MT rendelet a nemzetbiztonsági feladatok ellátásának átmeneti szabályozásáról. <http://jogiportal.hu/index.php?id=taipazxcsr4tnkuns&state=19960327&menu=view>
- 35/2013. (V. 16.) OGY határozat a Magyar Honvédség részletes bontású létszámáról. http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=160509.241612
- 60/2013. (IX. 30.) HM utasítás a Magyar Honvédség Kibervédelmi Szakmai Koncepciójának kiadásáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A13U0060.HM&getdoc=1>
- 72/2011 (VI. 30.) HM utasítás a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség külső kommunikációjának rendjéről. <http://www.kozlonyok.hu/kozlonyok/Kozlonyok/13/PDF/2011/10.pdf>
- 85/2014. (XII. 23.) HM utasítás a honvédelmi szervezetek 2015. évi fő célkitűzéseinek és fő feladatainak, valamint a 2016–2017. évi tevékenysége fő irányainak meghatározásáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A14U0085.HM&getdoc=1>
- Benedek Márta: *A hírszerzési együttműködés európai lehetőségei*. Nemzetbiztonsági Szemle, II. évfolyam, 2014/3. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2014-3.original.pdf
- Boda József: *A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat helye és szerepe a rendvédelemben*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIII, 2012. <http://www.pecshor.hu/periodika/XIII/boda.pdf>
- Börcsök András – Vida Csaba: *A nemzetbiztonsági szolgálatok rendszere (Nemzetközi gyakorlat a nemzetbiztonsági rendszer kialakítására)*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetbiztonsági Intézet. Nemzetbiztonsági Szemle, II. évfolyam, 2014/1. http://epa.oszk.hu/02500/02538/00002/pdf/EPA02538_nemzetbiztonsagi_szemle_2014_01_063-100.pdf
- Chicago Summit Declaration. http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_87593.htm?selectedLocale=en
- Héjja István: *Magyarországi válságkezelés néhány nemzetbiztonsági vonatkozása*. Nemzetbiztonsági Szemle, II. évfolyam, 2014/1. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2014-1-1.original.pdf

- Hetesy Zsolt: *A titkos felderítés*. Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2011. <http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/hetesy-zsolt/hetesy-zsolt-vedes-ertekezes.pdf>
- Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Alapító okirata. http://2010-2014.kormany.hu/download/0/a0/d0000/KNBSZ_mesz_772_54.pdf#!DocumentBrowse
- Kis-Benedek József: *A nemzetbiztonsági szolgálatok együttműködése*. Hadtudomány, XXIII. évfolyam, 2013/1–2. http://mhtt.eu/hadtudomany/2013/1_2/HT_2013_1-2_mhtt.pdf
- Kovács József: *A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat az egyesítés után*. Hadtudomány, XXIII. évfolyam, 2013/1–2. http://mhtt.eu/hadtudomany/2013/1_2/HT_2013_1-2_mhtt.pdf
- Kószeg Ferenc: *Nemzetbiztonsági szolgálatok Magyarországon*. Beszélő Online, 1. szám, 1996. <http://beszelo.c3.hu/cikkek/nemzetbiztonsagi-szolgalatok-magyarorszagon>
- Lisbon Summit Declaration. http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_68828.htm
- Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája. http://www.kormany.hu/download/a/40/00000/nemzeti_katonai_strategia.pdf
- Márton András: *A titkosszolgálati tevékenység parlamenti bizottsági ellenőrzése, problémák, modellek, alternatívák*. Nemzetbiztonsági Szemle, I. évfolyam, 2013/1. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2013-1.original.pdf
- Nemzetbiztonsági szolgálatok. <http://www.kormany.hu/hu/mo/rendvedelem/nemzetbiztonsagi-szolgalatok>
- Nemzeti Közszerzési Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, Magyar Sándor ezredes diái alapján Simon László alezredes tartotta előadásból a 27. dia.
- Solti István – Szűcs Péter: *A magyar nemzetbiztonsági szféra és a nyilvánosság*. Nemzetbiztonsági Szemle, II. évfolyam, 2014/2. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2014-2.original.pdf
- Szentgáli Gergely: *Csendben szolgálni. A magyar nemzetbiztonsági szektor helyzete és átalakítása 2010 és 2014 között – 2. rész*. Hadtudomány, 2015/3–4. http://real.mtak.hu/29827/1/2015_3_4_8.pdf
- Történeti háttér. Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat. <http://knbsz.gov.hu/hu/tortenete.html>
<http://knbsz.gov.hu/hu/publikaciok.html>